

nerativa et importat virtutem producendi, et assimilandi terminum genitum ipsi generanti, et requirit tamquam conditionem ut sit distinctus, et egreditur tamquam distinctus a suo producente, et generante quod: nam ab ipsa forma, seu natura, quæ est actualitas, seu activitas producendi, sive radicalis, sive proxima, non requirit distinctionem, cum potius in processibus divinis ad hoc detur processio, ut communicetur eadem natura, eo quod consubstantialia esse debet utrumque extremum, tam procedens, quam producens. Si ergo in potentia generativa consideretur virtus, seu activitas producendi, hæc non potest esse relatio, tum quia relatio non est active, sed pure respectiva; et sic habet terminum ut pure correlativum, non ut productum; tum quia relatio tenet se ex parte subsistentiæ, cum relatio sit forma, qua persona constituitur in esse personæ terminatæ, et incommunicabilis: subsistentia autem non se habet ut virtus, et ratio agendi, nec ut forma cui correspondeat assimilatio, et specifica ratio in termino producto, vel in operatione: species enim operationis sumitur ex natura, ut ex radice, quia natura est principium motus, seu operationis, sed habet se ut terminus constituens principium quod: ergo ipsa non est virtus generativa; tum denique, quia potentia, seu virtus agendi, et generandi, vel est virtus radicalis et hæc est natura, vel est virtus proxima, sicut potentia, quæ est attributum, et propria passio, et hæc non potest esse relatio, quia hæc virtus consideratur, ut activitas proxima ipsius naturæ, et sicut instrumentum ejus influxivum in terminum. Unde potentia generativa debet esse id in quo terminus productus, et genitus assimilatur generanti si sumatur pro potentia radicali, et re-

mota, quæ est ipsa natura: in hac enim assimilatur genitum generanti. Si vero sumatur pro potentia proxima, in ea non fit assimilatio, sed est medium, et instrumentum, quo effluit a natura assimilatio. Sed in Deo, ubi datur summa actualitas, et activitas in natura, non est potentia proxima tamquam medium superadditum, et instrumendi operandi: unde id in quo fit assimilatio, scilicet natura est immediatum operativum. Cum ergo non fiat assimilatio in relatione, quia potius in relatione Pater, et Filius sunt dissimiles cum sint oppositi, et distincti, sequitur quod ipsa relatio non est id quo fit generatio tamquam principio quo, et virtute influxiva.

XI. Quod vero requirat relationem tamquam connotatum, vel conditionem, ut virtus illa sit potentia generativa, et sit fecunda ad producendum patet, tum quia sine relatione non datur oppositio, neque distinctio inter rem procedentem, et producentem: potentia autem generativa est ad producendum Filium qui est Persona distincta a Persona generante: ergo requirit illa potentia hanc conditionem ex parte Personæ generantis ut distincta sit a re genita, quod solum habet per relationem; tum quia potentia generativa sub ratione seu appellatione generativæ non est communicabilis Filio, neque Spiritui sancto, cum ipsi generare non possint alium Filium, sed est propria Patris, nihil autem est proprium unius Personæ, et incommunicabilis alteri, nisi per relationem, quæ sola oppositionem, et incommunicabilitatem facit in divinis: alias enim omnia sunt unam: ergo potentia generativa relationem debet includere de connotato, et in obliquo, et tamquam conditionem, et non aliam relationem, quam quæ oppositionem facit cum correlativo, quæ est relatio prædi-

camentalis, non transcendentalis. Itaque eademmet forma prout in uno subjecto, seu prout sic modificata, præbet unum effectum, quem non præbet in alio subjecto, seu aliter modificata, sicut species visibiles in aere informant intentionem et repræsentantive, sicut informant et repræsentant potentiæ visitivæ; gratia in nobis, qui sumus persona extranea, constituit filium adoptivum, non in Christo, qui est Persona divina; calor in animali generat carnem, non in igne: sic ergo essentia modificata paternitate est virtus generativa, et Deus generans: in Filio non est potentia generativa, sed Deus genitus. Et hæc modificatio, seu connotatio intrinseca est ipsi virtuti generativæ, id est, intrinsece est requisita ad ipsam generativam virtutem, quia sine ipsa non datur distinctio inter producens, et productum; sine distinctione autem non datur generatio intrinsece, et essentialiter, sed hoc se habet per modum conditionis requisitæ, quia ex parte Personæ agentis se tenet; non ut forma ipsa seu virtus formaliter influxiva, et assimilativa, ut ostensum est.

XII. Ad rationes dubitandi a principio respondetur ad primam, quod potentia generativa ita est propria Patris, quod non est in Filio sub formalitate, et appellatione potentiæ generativæ; sed tamen totum quod virtutis, et perfectionis est in potentia generativa est in Filio, totum quod connotationis, et relationis connotatæ, seu per modum conditionis requisitæ, non est in Filio, sed ipsamet essentia, et virtus quæ est in Patre, ut generans, est in Filio ut terminans, et complens generationem, et ut res genita; et in Deo patris, et ejusdem perfectionis est principiari generationem et terminare, et principiari est Patris, terminare Filii. Neque hoc mirum est

de potentia generativa: nam etiam ipsa essentia, et natura divina, et ipse Deus ut generans, id est, ut modificatus, et affectus paternitate non est Filius, quia Filius est Deus ut genitus, non ut generans: sic cum potentia generativa dicat essentiam divinam non quomodocumque, sed ut modificatam relatione ipsa paternitatis, ita propria efficitur Patris potentia generativa ratione modificationis, et connotationis, quam importat, sicut Deus ut generans: nam sicut Deus ut generans non est in Filio, licet totum quod est Dei, sit in Filio, ita deitas ut principium quo generandi non est in Filio, licet tota deitas, et tota virtus illius potentiæ sit in Filio: sufficit enim ut dicatur aliquid absolutum proprium alicujus Personæ, quod sit proprium, non ratione absoluti, sed ratione modificationis relativæ importatæ in obliquo, et de connotato: prout enim sic modificata essentia vel virtus restringitur ad illam Personam, seu relationem ejus modificationem importat, et non communicatur alteri, prout sic modificata, licet alias ex se, et ex parte conceptus absoluti communicabilis sit.

XIII. Ad secundam respondetur ex D. Thoma in hac quæstione xli, art. v ad 1, quod in hac generatione divina quæ infinite perfecta est, et consubstantialis, id quod est principium quo generandi, non debet distinguui ab ipso genito, sed ei communicari, quia si genitum procedit ut consubstantialia suo principio, procedit ut accipiens in se, et identificans sibi id quod naturæ, et actualitatis, et virtutis est in suo principio; hoc autem est potentia, et virtus generativa, sive proxime sive radicaliter consideretur. Itaque tantum abest quod potentia generativa, a qua procedit genitum, debeat esse distincta ex parte formæ, et virtutis ab ipso genito, quod potius in eo

quod virtutis, et formæ est, debet ei esse consubstantialis, et identificata. Solum ergo debet esse distincta a genito a parte relationis connotatæ, quod pertinet ad conditionem ex parte Personæ, et principii quod se tenentem. Et quando dicitur quod genitum, seu terminus progreditur realiter ab ipsa: ergo debet distinguui ab ipsa, distinguo antecedens; progreditur ut realiter distincta ab ipsa in relatione connotata, concedo; in forma, et virtute qua producitur, nego, quia secundum hanc procedit terminus ut consubstantialis suo generanti, distinctus autem solum in relatione, et principio quod. Et hoc solum quod ex parte principii quod se tenet, est incommunicabile in potentia generativa: reliquum vero quod ex parte virtutis, et formæ, et naturæ se tenet, communicabile, et consubstantiale est Patri, et Filio. Et sic potentia generativa formaliter, et sub propria appellatione sumpta non est in Filio, tota vero virtus, et actualitas hujus potentia est in Filio, sed sub alia modificatione, scilicet ut terminans, non ut principians generationem.

XIV. Ad rationes dubitandi, quæ pro altera parte afferuntur; duas primas concedimus, quia probant nostram sententiam pro ea parte, qua asserimus potentiam generativam importare in recto essentiam secundum vim intellectivam, et expressivam. Quod vero non importet relationem etiam ex parte connotati et tamquam conditionem ex parte subjecti, seu personæ, et principii quod se tenentem non impugnant.

Ad ultimam vero rationem, qua probatur non posse etiam de connotato importari relationem prædicamentalem, sed transcendentalem, respondetur ex dictis, non debere importari nisi relationem oppositam, et distinctam realiter a termino genito, et hæc relatio prædica-

mentalis, seu secundum esse, non transcendentalis. Et ad instantiam, quod paternitas sub conceptu expresso paternitatis fundatur in potentia generativa, respondetur ex dictis articulo primo, quod fundatur in potentia generativa, et in ipso actu generationis paternitas quantum ad exercitium attingendi terminum, sed præcedit generationem, et potentiam generativam in quantum relatio subsistens, et in ratione hypostasis, ut dicit S. Thomas q. XL, art. IV, et nos supra articulo primo ostendimus. Et relatio, ut subsistens sufficit ad connotationem, et ad conditionem requisitam ex parte subjecti ad potentiam generativam: nam potentia generativa non requirit connotationem relationis, nisi quatenus illa relatio facit Personam subsistentem, et incommunicabilem in sua entitate, et consequenter in entitate sua distinctam a Persona genita, qua distinctione posita ex parte Personæ, ipsa et essentia habet vim producendi ut principium quo, et per modum virtutis aliam Personam quæ distincta sit personaliter, et relative a Persona generante, sed non a potentia generativa quantum ad ipsam formam, et virtutem, qua producitur, quia hæc virtus et forma consubstantialiter esse debet in ipsa re genita. Non autem requiritur ad potentiam generativam quod habeat pro connotato, et conditione requisita ipsam relationem Patris, ut in exercitio respiciendi tangit terminum, sed prout in entitate relationis subsistens est, et entitas incommunicabilis, et opposita: hoc enim habet antecedenter ad generationem seu potentiam generativam, quia est secundum se illa entitas distincta, et opposita, et subsistens secundum conceptum relationis signatæ, non exercitæ, ut articulo primo dictum est.

ARTICULUS IV.

Quibus modis dicatur una Persona esse in alia, et prior alia, et æqualis, vel similis alteri?

I. Unam Personam divinam esse in alia, absoluta fides est: dicitur enim Joan. XIV: *Non creditis, quia ego in Patre, et Pater in me est?* Vocant theologi communiter hanc existentiam unius Personæ in alia circuminsessionem, id est, reciprocam, et mutuam existentiam unius Personæ in alia. De modo vero quo intelligenda sit hæc existentia unius Personæ in alia, non levis difficultas est. Nam respectu alicujus tertii, scilicet respectu creaturæ, bene intelligitur quomodo omnes tres Personæ simul in ea existant, quia cum operatio omnium Personarum sit una, et existentia immensitatis, quæ in operatione fundatur, sit eadem, ubi existit una Persona, existit et alia, et cum ipsa operatio Dei intime sit in omni ente, et in omni re operata a se, et dependente a se in esse, consequenter omnes tres Personæ simul existunt intime, et indivisibiliter in quacumque creatura. Sed in præsentia non agimus de hoc modo inexistenti, sed quomodo una Persona sit in alia reciproce, etiam remotis creaturis, et operatione ad extra, cum inter se ipsæ Personæ non reciproce operentur, quia licet ab una procedat alia, non tamen e contra: præter processionem autem non est alia operatio unius Personæ in alia.

II. Respondeo ergo, optime dici, quod una Persona sit in alia illo triplici modo, quem S. Thomas assignat in hac quæstione XLII, art. V.

Primo quidem ratione essentia quæ omnibus Personis communis est.

Secundo, ratione correlationis

mutuæ, qua unum relativum intelligitur esse in alio secundum intellectum.

Tertio, ratione originis secundum quod per actus immanentes ipsa origo ad intra procedit, et de ratione actus immanentis est, ut id quod procedit maneat in eo a quo procedit.

Ratio est, quia ut unum sit in alio solum requiritur ex parte extremorum distinctio, et ex parte rationis existendi conjunctio, sed hoc designatur illis tribus modis: nam Pater habet entitatem personalem relativam distinctam a Filio, et habet rationem conjunctionis ad Filium, et existendi in illo summe intimam, nempe ipsam essentiam utriusque communem ad invicem, nihil autem intimius conjungit, et ad invicem copulat, quam mutua ejusdem essentia communicatio. Unde bene notat Cajetanus in hac quæstione XLII, art. V, quod non infert D. Thomas unam Personam esse in alia ex eo præcise, quod quælibet identificetur cum essentia, sed ex eo quod unica, et eadem essentia sit communis utriusque: sic enim est ratio ut ad invicem Personæ sint conjuncte, et una sit in alia consubstantialiter. Sola enim identitas essentia, et relationum non explicat istam circuminsessionem, et existentiam unius in alio, quia per istam identitatem solum cognoscitur quod omnia hæc sunt unum in essentia, non vero unum in alio: sed hoc bene intelligitur supponendo distinctionem extremorum, seu Personarum, et considerando essentiam, ut est ratio communicationis utriusque, quatenus distinctionem retinendo consubstantialiter idem sunt: et ideo circuminsessio, et inexistencia Personarum est de numero notionalium mixtorum ex essentialibus, sicut potentia generativa, et spirativa, quæ importat ali-